

11. Torlo, O., Chervonoshapka, M., Shutka, H., Holubeva, O., Sopila, Yu., & Yakymyshyn, I. (2022), "Kikboksynh yak efektyvnyi zasib rukhovoї aktyvnosti kursantiv-zhinok zakladiv vyshchoї osvity MVS Ukrainy", Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). № 5(150). S. 106-109, available at: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.5\(150\).22](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.5(150).22)

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.6(166).18
УДК 796011.3

Кошелева О.О.,
к.фіз.вих., доцент
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, м. Дніпро
Великий Ю.М.,
аспірант
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту, м. Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ КУРСАНТІВ ЗВО ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

У статті проаналізовано мотиваційні пріоритети до занять фізичною культурою курсантів, які навчаються в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ (ДДУВС) за спеціальністю «Право», з метою визначення шляхів удосконалення їх психофізичної підготовки до майбутньої професійної діяльності. Авторами досліджено переваги курсантів у виборі окремих видів спорту та фізкультурно-оздоровчих систем, визначено їх ставлення до різних форм організації занять фізичною культурою. В результаті проведеного дослідження встановлено низьку вмотивованість курсантів до занять фізичною культурою; визначено чинники, що впливають на формування мотивації здобувачів до занять фізичною культурою. На основі врахування зазначених факторів, авторами запропоновано шляхи вдосконалення психофізичної підготовки здобувачів вищої освіти ЗВО із специфічними умовами навчання до майбутньої професійної діяльності, які передбачають врахування мотиваційних пріоритетів курсантів у виборі видів рухової активності та форм організації занять, проведення індивідуального консультування викладачів щодо визначення оптимальних параметрів фізичних навантажень для кожного здобувача, створення сприятливого психологічного клімату під час проведення занять фізичною культурою.

Ключові слова: мотивація, курсанти, психофізична підготовка, рухова активність, професійна готовність.

Annotation. Elena Kosheleva, Veliky Yurii. Features of motivation of university cadets with specific learning conditions for physical education. The article analyzes the motivational priorities for physical education classes of cadets studying at the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs in the specialty "Law" in order to determine ways to improve their psychophysical preparation for future professional activity. As a result of the study, low motivation and involvement of cadets in physical education was established; The external and internal factors influencing the formation of motivation of applicants to engage in physical culture are determined.

The authors propose an experimental scheme for improving the physical training of higher education students with specific learning conditions, compiled on the basis of taking into account their motivational priorities for physical education, external and internal factors that affect these priorities, features of their psychophysical state. Conducting any form of training will be more effective if the activities of cadets are motivated. In order to build an effective system for improving the physical training of university applicants for their future profession, the authors propose to take into account the dynamics of changes in the motives of applicants throughout the entire period of study at the university. The authors note that when planning and conducting practical classes, scientific and pedagogical staff should take into account the influence of the psychophysiological state of cadets on internal needs for incentives. The most optimal way to influence the motivation of university applicants to engage in physical culture and sports should be applied after studying the situational factors and personal characteristics of cadets. Significant levers of influence on the motivational priorities of applicants for physical culture and sports should be the practical experience of scientific and pedagogical workers, an emphasis on preparing for future professional activities, creating appropriate conditions for classes, forming a positive attitude and enjoying applicants from the classes held.

Keywords: motivation, cadets, physical training, physical activity, professional readiness.

Постановка проблеми. В умовах модернізації освітньої системи України, інтеграції в європейський простір, закладам вищої освіти із специфічними умовами навчання (ЗВО) надано автономію, запроваджено європейську кредитну трансферно-накопичувальну систему (ECTS), оновлено стандарти юридичної освіти, переглянуто навчальні плани, включено в освітній процес нові дисципліни, збільшено обсяги годин на самостійну, індивідуальну роботи, активізовано дослідницьку роботу серед здобувачів [7].

Водночас, практичні дисципліни віднесено до вибіркових в освітньо-професійних програмах (ОПП), скасовано практику проведення зі здобувачами обов'язкових занять фізичною культурою в позанавчальний час, а збільшення обсягу годин на самостійну й індивідуальну роботи проведено за рахунок зменшення обсягу аудиторних годин на практичні дисципліни [12].

Зазначені нововведення в ЗВО призвели до збільшення обсягу годин на гуманітарні дисципліни, до інформаційного, психоемоційного перевантаження, зменшення рухової активності здобувачів, зниження їх мотивації до занять фізичною культурою, що негативно позначається на показниках їхнього психофізичного стану.

Через це виникають протиріччя між об'єктивною потребою у вивченні здобувачами значної кількості інформації в стислі терміни, із розв'язанням завдань з удосконалення рівня фізичної підготовленості та розвитком професійно значущих фізичних якостей.

При побудові системи фізичної підготовки, організації рухової активності здобувачів науково-педагогічним працівникам (НПП) недостатньо враховувати тільки вікові, гендерні особливості та рівень фізичної підготовленості.

Проведення НПП будь-яких форм занять буде більш ефективним, якщо діяльність здобувачів буде вмотивованою.

Неврахування в освітньому процесі мотиваційних пріоритетів здобувачів до занять фізичною культурою може бути перешкодами в реалізації їхнього особистісного потенціалу, якості засвоєння освітніх компонентів та причинами пасивної поведінки.

Через це виникає потреба в дослідженні особливостей мотивації здобувачів ЗВО до занять фізичною культурою і спортом.

Гіпотезою дослідження є припущення, що дослідження мотиваційних пріоритетів курсантів до занять фізичною культурою дозволить визначити шляхи удосконалення процесу їхньої фізичної підготовки до професійної діяльності.

Аналіз літературних джерел. Уперше емпірично обґрунтував концепцію формування, будови та функціонування людської мотивації бельгійський психолог Ж. Нюттен (1959). Важливим положенням цієї концепції для НПП є твердження вченого про регульовальну функцію мотивації й можливість її формування.

За твердженням німецького психолога Х. Хекхаузена (1986) мотивація є активним процесом, в основі якого лежать задоволення потреб людини. Мотивацію можна визначити як напрям і інтенсивність зусиль людини (Sage, 1977, Ames, 1995).

Комбінованого погляду до визначення поняття мотивації дотримуються Р. Уейнбергер, Д. Гоулд (2001), І. Воронов (2007). Учені зазначають, що мотивація є поєднання зовнішніх впливів із внутрішнім станом людини, його потребами та іншими психічними утвореннями. Це означає, що мотивація людини виникає як через ситуативні фактори, так і через характерні особливості особистості.

За результатами дослідження О. Андрєєвої (2004) формування мотивів перебуває під впливом зовнішніх (умови, ситуації) і внутрішніх чинників (бажання, прагнення, інтереси, переконання особистості) та пов'язано з реалізацією біологічних (потреба в русі, зміні діяльності, активному відпочинку, харчуванні), соціальних (спілкування, лідерство, співчуття, самоствердження, підпорядкування, наслідування), ідеальних (пізнання, творчість, дозвілля, отримання позитивних емоцій) потреб [1].

На сучасному етапі реформування освіти дослідженню проблем впливу на мотиваційну сферу особистості, як одного з ефективних факторів підвищення навчальної діяльності, присвячено велику кількість робіт учених, науковців і дослідників. Здебільшого роботи було направлено на вивчення мотиваційної сфери та закономірностей її формування в суб'єктах спортивної діяльності, поліпшення навчального процесу в шкільних закладах та закладах вищої освіти.

Проте освітній процес в ЗВО із специфічними умовами навчання має свої відмінності, що вимагає особливого підходу до формування мотивації здобувачів до занять фізичною культурою і спортом.

Серед робіт останніх років дослідженню мотивації курсантів ЗВО МВС України до навчання присвячені роботи Н.М. Теслик (2012), Д. Кисленко (2013), О.В. Луценко (2015), І.В. Жданової, І.В. Ластовець (2014), Л.М. Захаренко, О.О. Малоголової, Т.І. Юрченко-Шеховцової (2018), М.О. Боровика, В.В. Коновалова (2019).

Аналіз проведених досліджень свідчить, що навчання зі здобувачами побудоване на основі контекстного підходу має переваги над імітаційним, проблемним, модульним, дистанційним навчанням і створює об'єктивні психолого-педагогічні умови для взаємозв'язаного розвитку пізнавальних і професійних мотивів [2, 5, 6, 15].

Дослідники та науковці акцентують увагу на тому, що домінують мотивацією професійного навчання здобувачів ЗВО є внутрішня мотивація (ВМ), яка виникає в навчальній діяльності, якщо остання викликає позитивні емоційні переживання в здобувачів. До внутрішніх мотивів належать: прагнення до компетентності, гармонійного розвитку, задоволення від засвоєння нових знань та умінь, прагнення випробувати себе та свої можливості, бажання розвинути свої здібності, прагнення пізнавати нове [4, 6].

Серед науковців і дослідників загальноновизнаним є твердження, що зовнішня мотивація (ЗМ) ґрунтується на винагородах, заохоченнях, покараннях та інших видах зовнішньої стимуляції, які направлені на стимулювання навчальної діяльності [1, 6].

За результатами дослідження, проведеного О.В. Луценко (2015), серед ефективних ЗМ навчання здобувачів в ЗВО є мотиви самовизначення і самовдосконалення (прагнення отримати схвалення, посісти гідне місце в групі, підтвердити свій статус), мотиви соціального співробітництва, спілкування з іншими людьми під час навчання.

За такої умови автор акцентує увагу на потребі формування в здобувачів збалансованої структури мотивів навчання, в якій оптимальним є поєднання ВМ і ЗМ навчальної діяльності [6].

Вивчення особливостей розвитку мотивації до навчання здобувачів дозволить НПП стимулювати і підтримувати на належному рівні активність під час проведення практичних занять.

Оскільки мотиви можуть змінюватися з плином часу, потрібно постійно стежити за ними. Із точки зору вчених В.О. Криволапчука, В.І. Барка, мотивація є динамічним процесом формування провідних мотивів діяльності. Учені пропонують діагностувати її поетапно, починаючи з періоду зарахування та адаптації здобувачів у навчальному закладі [5, 8, 10].

Головною відмінністю від розвинених західних країн у сфері підготовки поліцейських кадрів є те, що в ЗВО України навчається переважна більшість здобувачів віком від 18 до 21 років, в яких не закінчився фізіологічний і психосоціальний розвиток. Цей віковий період становлення людини можна характеризувати як періоди зрілої юності та початку дорослості.

Для цього вікового періоду характерним є недостатній розвиток здатності до свідомої регуляції власної поведінки, емоційна нестійкість, невдоволеність у реалізації власних потреб через недостатній життєвий досвід та зміни способу життя. Формування особистості юнаків і дівчат, як правило, здійснюється на підставі життєвих прикладів, оцінок, думок НПП, батьків та друзів [3, 13].

Зміна способу життя та навколишнє середовище мають значний вплив на мотиваційні пріоритети здобувачів. За твердженням Д. Гоулд (2001) для підвищення рівня мотивації потрібно аналізувати взаємодію особистісних і ситуативних характеристик.

За результатами дослідження Т.Ю. Круцевич (2003) формуванню мотивації до занять фізичною культурою і спортом сприяє авторитет педагогів, дорослих, і батьків [11].

Обізнаність про мотивацію суб'єктів навчальної діяльності, володіння даними щодо особливості прояву психічних реакцій дає можливість НПП застосовувати індивідуальний підхід до здобувачів, побудові стосунків та стратегії спілкування, підтримувати їхню активність під час проведення практичних занять, мотивувати до занять фізичною культурою.

Мета статті. Дослідити мотиваційні пріоритети до занять фізичною культурою курсантів, які навчаються за спеціальністю «Право», для визначення шляхів удосконалення їх психофізичної підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вивчення особливостей мотиваційних пріоритетів курсантів до занять фізичною культурою, ступеня їх залученості до занять фізичними вправами в позанавчальний час, ми провели анкетування, в якому взяли участь курсанти I, II, IV курсів Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції ДДУВС віком 18-21 років, у кількості 144 особи.

За результатами анкетування, не займаються фізичною культурою і спортом у позанавчальний час 36% (n=80) курсантів I курсу, 29% (n=21) курсантів II курсу та 55% (n=43) курсантів IV курсу.

З'ясування наявних причин і труднощів, які є перешкодами в регулярних заняттях фізичною культурою, показало, що серед курсантів I курсу це: брак часу (62%), участь у господарських роботах (25%), підвищена емоційна напруга (22%), перевантаженість аудиторними заняттями (16%), відсутність бажання (7%).

Серед курсантів II курсу це: брак часу (82%), перевантаженість аудиторними заняттями (15%), відсутність бажаних фізкультурно-оздоровчих секцій (9%), участь у господарських роботах (5%), відсутність бажання (4%), підвищена емоційна напруга (2%).

Курсанти IV курсу зазначили, що серед основних причин, які перешкоджають регулярним заняттям є ступень розумового навантаження (68%), відсутність бажаних секцій (66%) та бажання (58%).

Вивчення думки курсантів показало, що вплив зовнішніх чинників негативно впливає на мотивацію здобувачів до занять фізичною культурою і спортом.

Серед тих курсантів, які регулярно займаються фізичною культурою і спортом в позанавчальний час, на I курсі (25%), час який витрачається на заняття складає 3 години, на II курсі (71%) – 4 години, серед курсантів IV курсу (45%) – 2 години.

Дослідження мотиваційних пріоритетів курсантів до занять різними видами спорту під час проведення факультативних і секційних занять показало, що юнаки, які навчаються на I курсі (n=53) віддають перевагу заняттям: зі стрільби з бойової зброї – 67%, єдиноборствам – 36%, паурліфтингом – 9%, гирьовим спортом – 7%, поліатлону, йозі, атлетичній гімнастиці – 4%. Дівчата (n=27) надають перевагу заняттям єдиноборствами – 51%, зі стрільби з бойової зброї – 48%, фітнес-аеробікою – 25%, атлетичній гімнастиці – 18%, паурліфтингу – 7%.

Серед мотивів, які спонукають курсантів I курсу до регулярних занять фізичними вправами є: підготовка до майбутньої професійної діяльності – 60%, удосконалення форм тіла – 38%; зниження зайвої маси – 35%; активний відпочинок – 18%; спілкування з друзями – 12%.

Юнаки, що навчаються на II курсу (n=7) надають перевагу: єдиноборствам – 57%, дозованій ходьбі – 28%, атлетичній гімнастиці – 15%; дівчата (n=8) - заняттям на тренажерах – 37%, ранковій гімнастиці – 28%, бігу – 28%.

Серед мотивів, які спонукають курсантів II курсу до регулярних занять фізичними вправами є: удосконалення форм тіла – 33%; зниження зайвої маси – 27%; активний відпочинок – 20%; спілкування з друзями – 13%; розваги – 7%. Курсанти-юнаки IV курсу (n=13) надають перевагу: заняттям на тренажерах – 77%, єдиноборствам – 23%; дівчата (n=11) – ранковій гімнастиці – 36%, фітнес-аеробіці – 28%, йозі – 18%, оздоровчому бігу – 18%. Серед мотивів, які спонукають курсантів IV курсу до регулярних занять фізичними вправами є: зниження зайвої маси – 54%; удосконалення форм тіла – 27%; активний відпочинок – 19%.

Вивчення мотиваційної сфери до занять фізичною культурою і спортом показало, що курсанти I курсу є найбільш вмотивованими до майбутньої професійної діяльності.

На I курсі 63% курсантів бажають поліпшити навички стрільби з вогнепальної зброї і 58% – працювати над удосконаленням техніки ударів руками, ногами та прийомів самозахисту. На II курсі охочі підвищувати спеціальні навички складають 28%, на IV курсі – 18%. Проте курсанти II і IV курсів недооцінюють значущість застосування фізичних вправ для вдосконалення психофізичних якостей, потрібних у професійній діяльності.

Проведене дослідження показало, що секції (з боксу, фрі-файту, пневматичної стрільби, поліатлону, гирьового спорту, ін.) які працюють в ЗВО не викликають зацікавленість у більшості курсантів, їх відвідує невелика кількість здобувачів. Через це переважна більшість курсантів II і IV курсів займається фізкультурними та оздоровчими заходами поза межами навчального закладу за умови наявності достатнього вільного часу.

Вивчення пріоритетів курсантів до форм організації процесу фізичної підготовки свідчить, що переважна більшість курсантів I (81%) і II (73%) курсів надають перевагу заняттям у навчальних групах, а 62% курсантів IV курсу – заняттям у групах за інтересами.

Зміни переваг у виборі форм занять фізичною культурою на старших курсах може бути продиктоване формуванням індивідуального стилю діяльності, статевим дозріванням та виробленням власної незалежної системи еталонів.

Результати проведеного соціологічного опитування (бесіди) та педагогічного спостереження свідчать, що під час проведення навчальних занять НПП не враховуються мотиваційні пріоритети здобувачів, їхній стан, що знижує можливість реалізації особистісного потенціалу, засвоєння освітньо-професійних компонентів, є однією з головних причин пасивної поведінки.

Авторитарні та «жорсткі» нормативно-програмні форми викладання, розмови про необхідність та корисність занять

фізичною культурою і спортом не будуть мати позитивного ефекту, якщо освітній процес не буде визивати у здобувачів зацікавленість, задоволення від засвоєння нових знань, умінь, навичок та підкріплення мотиваційними факторами щодо спроможності розвитку необхідних компетентностей, індивідуальних здібностей, підготовки до майбутньої професії.

Водночас у ДДУВС відсутній контроль за заохоченням та відвідуваністю здобувачами занять фізичною культурою і спортом у позанавчальний час. Через це на факультативних та секційних заняттях займається незначна кількість здобувачів.

Для вирішення цього питання доцільним є, на наш погляд, врахування мотиваційних пріоритетів здобувачів у виборі засобів фізичного виховання, форм організації фізичної культури, врахування рівня їх психофізичної підготовленості, особливостей стану нервової системи під час планування і проведення секційних та факультативних занять фізичною культурою.

У зв'язку з цим, виникає необхідність пошуку шляхів підвищення мотивації здобувачів до занять фізичною культурою і спортом, залучення курсантів до регулярних занять фізичними вправами, що сприятиме покращенню їх психофізичного стану, підвищенню рівня готовності до виконання посадових обов'язків.

Таким чином, можна скласти систему удосконалення фізичної підготовки (рис. 1), в центрі якої є здобувач ЗВО з його особистісними потребами, особливостями психофізіологічного стану, а НПП відводиться роль тьютера, який організовує проведення занять, визначає застосування в освітньому процесі необхідних методів і засобів фізичного виховання, стимулює активність здобувачів та вживає заходів щодо покращення їхнього психофізичного стану.

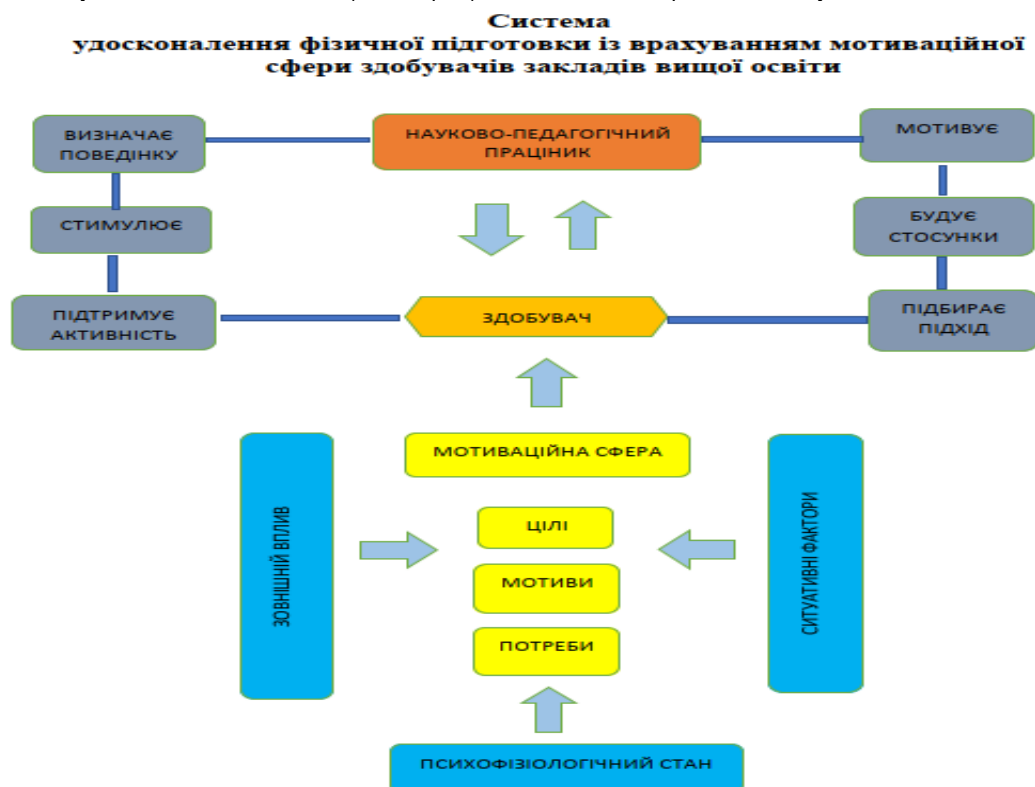

Рис. 1. Система вдосконалення фізичної підготовки здобувачів ЗВО.

Висновки. Підсумовуючи викладене зазначимо, що система підготовки здобувачів ЗВО до майбутньої професії не враховує в освітньому процесі індивідуальний рівень фізичної підготовленості курсантів, їхні мотиваційні пріоритети у виборі засобів фізичного виховання та видів спорту. Тому авторами запропоновано, для побудови ефективної системи удосконалення психофізичної підготовленості здобувачів, підбору методів і засобів фізичного виховання враховувати стан психофізичної готовності курсантів, особливості їх нервової системи, мотиваційні пріоритети у виборі форм рухової активності та видів спорту.

Вагомим важелями впливу, які сприятимуть підвищенню мотивації до регулярних занять фізичною культурою і спортом є створення належних умов для проведення занять, індивідуальне консультування НПП у виборі необхідних форм, засобів та методів фізичного виховання, встановленні оптимальних параметрів фізичних навантажень.

Перспективи подальшого дослідження полягають у теоретико-методичному обґрунтуванні технології вдосконалення психофізичної підготовки здобувачів ЗВО із спеціальними умовами навчання до виконання посадових обов'язків на основі особистісно-орієнтованого підходу.

Фінансування. Наукова робота не має спеціального фінансування та виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту на 2021 – 2025 рр. за темою «Наукове обґрунтування оздоровчо-рекреаційних технологій у фізичному вихованні різних груп населення» (номер державної реєстрації 0121U108320).

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Андреева О.В. Анализ мотивационных теорий у сферы оздоровочной физической культуры та рекреации. Теория і методика фізичного виховання і спорту. № 2. 2004. С. 81–84.
2. Великий Ю.М. Застосування інноваційних освітніх технологій на заняттях з вогневої підготовки в ЗВО із специфічними умовами навчання. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал. 2022. № 1. С. 374 – 385.
3. Жданова І.В., Ластовець І.В. Психологічні особливості мотивації до гармонійного розвитку курсантів ВНЗ МВС України. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2014. Вип. 16, стор. 54 – 59.
4. Ірхіна С.М. Особистісно-орієнтована парадигма професійної підготовки працівників внутрішніх справ. Кадровий вісник. Науково-виробничий журнал. № 1 (3). К. Національна академія внутрішніх справ. 2012. 128 с. С. 103 – 113.
5. Захаренко Л.М., Малоголова О.О., Юрченко-Шеховцова Т.І. Дослідження особливостей навчальної мотивації курсантів випускного курсу. Право і безпека – Право и безопасность – Law and Safety. 2018. № 2 (69). С. 36-42.
6. Луценко О.В. Дидактичні засади формування мотивації курсантів вищих навчальних закладів МВС України до навчання. Педагогічний процес: теорія і практика. № 5-6 (50-51). 2015. С 107 – 110.
7. Маньгора В.В. Болонський процес і професійна підготовка юристів. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць / гол. ред. І.М. Шоробура. Хмельницький: ХГПА. Вип. № 14. 2013. 503 с. С. 298 – 303. Режим доступу. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/706434/1/Kiyanovska5.pdf>
8. Кисленко Д. Формування мотивації курсантів вищих навчальних закладів МВС України до систематичних занять із фізичного виховання. Молодіжний науковий вісник. Педагогічні технології навчання фізичної культури. Р. 3, 2013. С. 37 – 41.
9. Коваленко А.А. Поурочное планирование занятий по ритмике и танцам для начинающих танцоров. Спортивные танцы : бюллетень. 2001.10. С. 31–33.
10. Криволапчук В.О., Барко В.І. Профілактика порушень службової дисципліни і законності серед особового складу органів внутрішніх справ. Київ : ДНДІ МВС України. 2010. 172 с.
11. Круцевич Т.Ю. Теория и методика физического воспитания. Учебник: в 2-х т. Под ред. Т. Ю. Круцевич. К.: Олимпийская литература. 2003. Т.2. 392 с.
12. Освітні програми. Режим доступу. URL: <https://dduvs.in.ua/navchalnij-protses/osvitni-programy/>
13. Психологічна характеристика сучасного студентства. Режим доступу. URL: <https://www.udau.edu.ua/ua/departments/viddili/psixologichna-sluzhba-universitetu/kalejdoskop/psixologichna-xarakteristika-suchasnogo-tudentstva.html>
14. Руда Т. Стрес та стресостійкість у підлітків. Фізичне виховання різних груп населення. Спортивний вісник Придніпров'я. Дніпро. 2018. № 2. С. 122-129.
15. Теслик Н.М. Вплив навчальної мотивації на розвиток професійної правосвідомості курсантів-правознавців вищих навчальних закладів МВС України. Право і безпека. № 4 (46). 2012. С. 347 – 351.

Reference

1. Andreeva O.V. Analysis of motivational theories in the field of recreational physical culture and recreation. Theory and methodology of physical education and sports. № 2. 2004. P. 81–84.
2. Velykyi Yu.M. Application of innovative educational technologies in fire training classes in higher education institutions with specific learning conditions. Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs: Scientific journal. 2022. № 1. P. 374 – 385.
3. Zhdanova I.V., Lastovets I.V. Psychological features of motivation for harmonious development of cadets of universities of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Problems of extreme and crisis psychology. 2014. Vol. 16, p. 54 – 59.
4. Irkhina S.M. Personality-oriented paradigm of professional training of internal affairs workers. Personnel Bulletin. Scientific and production journal. № 1 (3). K. National Academy of Internal Affairs. 2012. 128 p. P. 103 – 113.
5. Zakharenko L.M., Malogolova O.O., Yurchenko-Shekhovtsova T.I. Investigation of peculiarities of educational motivation of cadets of the final year. Право і безпека – Право и безопасность – Law and Safety. 2018. № 2 (69). P. 36-42.
6. Lutsenko O.V. Didactic principles of motivation formation of cadets of higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine to study. Pedagogical process: theory and practice. № 5-6 (50-51). 2015. P. 107 – 110.
7. Mangora V.V. Bologna process and professional training of lawyers. Pedagogical discourse: coll. Sciences. works / goal. Ed. I.M. Shorobur. Khmelnytsky: HGPA. Vol. № 14. 2013. 503 p. p. 298 – 303. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/706434/1/Kiyanovska5.pdf> (accessed April 21, 2023).
8. Kislenco D. Formation of motivation of cadets of higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine to systematic physical education classes. Youth Scientific Bulletin. Pedagogical technologies of teaching physical culture. R. 3, 2013. P. 37 – 41.
9. Kovalenko A.A. Lesson planning of classes on rhythm and dances for beginner dancers. Sports dances : bulletin. 2001.10. P. 31–33.
10. Kryvolapchuk V.O., Barko V.I. Prevention of violations of official discipline and legality among the personnel of internal affairs bodies. Kyiv : State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. 2010. 172 p.
11. Krutsevych T.Y. Theory and methodology of physical education. Textbook: in 2 vols. Pod ed. T. Y. Krutsevych. K.: Olympic literature. 2003. V.2. 392 p.
12. Educational programs. URL: <https://dduvs.in.ua/navchalnij-protses/osvitni-programy/> (accessed April 21, 2023).
13. Psychological characteristics of modern students. URL: <https://www.udau.edu.ua/ua/departments/viddili/psixologichna-sluzhba-universitetu/kalejdoskop/psixologichna-xarakteristika-suchasnogo-tudentstva.html> (accessed April 21, 2023).
14. Ruda T. Stress and stress resistance in adolescents. Physical education of different population groups. Sports Bulletin of the nieper. Dnipro. 2018. № 2. P. 122-129.
15. Teslyk N.M. The influence of educational motivation on the development of professional legal awareness of law cadets of

higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Law and security. № 4 (46). 2012. P. 347 – 351.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.6(166).19
УДК 376-056.36:616.896-053.4

Ляхова І. М.,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту
Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ
Баришников А. О.,
аспірант кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту
Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ.
Реабілітолог Корекційного дитячого центру логопедії
та реабілітації «Magic key», м. Київ

МЕТОДИКИ КОРЕКЦІЇ ПСИХОМОТОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

У статті здійснено теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичних підходів і методик корекції психомоторного розвитку дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектру (РАС).

Розкрито взаємозв'язок рухової діяльності аутистичних дітей з іншими видами діяльності – інтелектуальною, мовленнєвою й емоційною; систематизовано засоби, методи корекції рухової діяльності та поведінки даного контингенту дітей.

Теоретично обґрунтовано необхідність і важливість вирішення завдань корекції та розвитку рухової діяльності аутистичних дітей із врахуванням особливостей їхнього психофізичного розвитку. Встановлено, що для успішної корекції психомоторного розвитку, соціалізації дітей-аутистів, потрібна поступовість, наполегливість, співпраця з батьками, використання комплексного, корекційно-розвивального, сенсорно-перцептивного, еkleктичного, поведінкового, варіативного й індивідуального підходів до кожної дитини-аутиста. З'ясовано, що до основних засобів корекції психомоторного розвитку дітей із РАС відносяться: рухливі та сенсорні ігри, імітаційні та гімнастичні вправи, вправи ЛФК, що спрямовані на розвиток великої та дрібної моторики, координаційних і силових здібностей, а також вправи на міжкульову взаємодію, плавання і масаж; до основних методів корекції психомоторного розвитку – метод раннього втручання, метод імітації, тандем-метод та ігровий метод.

Ключові слова: діти з розладами аутистичного спектру, особливості психомоторного розвитку, своєрідність адаптації аутистів до зовнішнього світу, раннє втручання, методики корекції психомоторного розвитку, засоби та методи корекції.

Liakhova I.M., Baryshnikov A.O. Methods of correction of psychomotor development of preschool children with autism spectrum disorders. The article is based on the study of scientific and methodological literature, pedagogical observations and own experience of working with autistic children, theoretical analysis and generalization of scientific and methodological approaches and methods of correction of psychomotor development of preschool children with autism spectrum disorders, which manifest themselves in early childhood and are considered one of the most severe disorders of psychophysical development of this category of children, are carried out.

It is noted that the activities aimed at correcting psychomotor development are quite specific and diverse, have a certain evidence base and affect the process of socialization of autistic children. On this basis, the article reveals the relationship between the motor activity of autistic children and other types of activity - intellectual, speech and emotional; systematizes the means and methods of correction of motor activity and behavior of this contingent of children.

The necessity and importance of solving the problems of correction and development of motor activity of autistic children, taking into account the peculiarities of their psychophysical development, are theoretically substantiated. Based on the experience of researchers on this issue, the approaches, means and methods that should be taken into account when developing correctional programs for this contingent of children are identified.

It has been established that successful correction of psychomotor development and socialization of autistic children requires gradualness, perseverance, cooperation with parents, and the use of a comprehensive, correctional and developmental, sensory and perceptual, eclectic, behavioral, variable and individual approach to each autistic child. It has been found that the main means of correcting the psychomotor development of children with autism spectrum disorders include: outdoor and sensory games, imitation and gymnastic exercises, exercise therapy exercises aimed at developing gross and fine motor skills, coordination and strength abilities, as well as exercises for intercortical interaction, swimming and massage; the main methods of correcting psychomotor development are the method of early intervention, the method of imitation, the tandem method and the game method.

Key words: children with autism spectrum disorders, peculiarities of psychomotor development, peculiarity of autistic people's adaptation to the outside world, early intervention, methods of psychomotor development correction, means and methods of correction.

Постановка проблеми. За даними Центру контролю та попередження захворювань в США, що були отримані в 2014 році на вибірці 8-ми річних дітей, одна дитина із 68 має діагноз аутизму. Згідно статистичних даних спостерігається збільшення випадків захворювань на аутизм, оскільки цей показник збільшився на 30% у порівнянні з 2008 р. (1 із 88), на 60% - у 2006 р. (1 із